

MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATINING HUQUQIY TABIATI VA FUQAROLAR ISHTIROKINING KONSTITUTSIYAVIY ASOSI

Aliqulov Komiljon Urol o'g'li O'zbekiston Respublikasi IIV Surxondaryo
akademik litseyi Huquqshunoslik fani o'qituvchisi

94-462-57-73

komilaliqulov93@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida mahalliy davlat hokimiyatining huquqiy tabiati va fuqarolarning mahalliy boshqaruvdagi ishtirokini belgilovchi konstitutsiyaviy asoslar tahlil etiladi. Shuningdek, mavjud huquqiy mexanizmlar samaradorligi, ular orqali fuqarolar ishtirokining ta'minlanish holati, mavjud muammolar va takomillashtirish bo'yicha takliflar bayon etiladi.

Kalit so'zlar: mahalliy davlat hokimiyati, hokim qarori, konstitutsiyaviy asos, fuqarolar ishtiroki, jamoatchilik, ochiqlik, boshqaruv.

Kirish

Demokratik davlatlar boshqaruv tizimida fuqarolarning qaror qabul qilishdagi ishtiroki muhim prinsip sifatida e'tirof etiladi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va boshqa qonunchilik hujjatlari asosida mahalliy davlat hokimiyatining huquqiy maqomi belgilangan bo'lib, fuqarolarning mazkur jarayonlardagi ishtiroki konstitutsiyaviy jihatdan kafolatlangan. Shunga qaramay, amaliyotda ushbu ishtirokni to'liq ta'minlashga oid muammolar mavjud. Mazkur maqolada aynan ushbu holatlar ilmiy-nazariy tahlil qilinadi.

Mahalliy davlat hokimiyati – bu hududiy boshqaruvni amalga oshiruvchi ijro etuvchi organ bo'lib, uning faoliyati O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, “Mahalliy

davlat hokimiyati to'g'risida"gi Qonun va boshqa me'yoriy hujjatlar bilan tartibga solinadi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 99-moddasida qayd etilishicha, viloyatlar, tumanlar va shaharlar hokimlari ijroiya hokimiyatining rahbarlari bo'lib, ular davlat boshqaruvi siyosatini mahalliy darajada amalga oshiradi.

Hokimlar faoliyati ikki tomonlama xarakterga ega:

- markaziy ijro etuvchi hokimiyat topshiriqlarini bajaradi;
- hududiy muammolarni hal qilishda tashabbus ko'rsatadi.

Ularning qabul qilgan normativ-huquqiy hujjatlari – hokim qarorlari, hududda majburiy huquqiy kuchga ega hisoblanadi.

Fuqarolar ishtiroki davlat boshqaruvining ajralmas tarkibiy qismidir. Bu ishtirok bevosita (muassasalar orqali) va bilvosita (saylanadigan vakillar orqali) shaklda amalga oshiriladi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 32-moddasida quyidagicha belgilangan: "O'zbekiston fuqarolari davlat boshqaruvi va jamiyat hayotini boshqarishda bevosita, shuningdek, vakillik shakllarida ishtirok etish huquqiga egadirlar." Konstitutsiyaning 99–102-moddalarida esa mahalliy davlat hokimiyati vakolatlari, ularning shakllanishi va fuqarolar bilan munosabatlari yoritilgan.

Fuqarolar ishtirokini ta'minlashning qonuniy shakllari:

- jamoatchilik muhokamalari;
- jamoatchilik kengashlari;
- fuqarolar yig'inlari;
- ommaviy axborot vositalari va raqamli platformalar orqali.

Amaldagi holat va muammolar

So'nggi yillarda mahalliy hokimiyatda ochiqlik va fuqarolar ishtirokini ta'minlashga oid tashabbuslar ko'paygan bo'lsa-da, ular ko'p hollarda samarasiz yoki formal xarakterga ega. Quyidagi muammolar mavjud:

- qarorlar loyihalari fuqarolarga oldindan e'lon qilinmaydi;
- jamoatchilik kengashlarining huquqiy maqomi sust;
- jamoatchilik fikri qaror qabul qilishda inobatga olinmaydi;
- raqamli ishtirok platformalari (masalan, meningfikrim.uz) takliflarni qayta aloqa bilan yakunlamaydi.

Taklif va xulosalar

Mahalliy hokimiyat qarorlarini qabul qilishda fuqarolar ishtirokini kuchaytirish uchun quyidagilarni taklif etamiz:

1. “Mahalliy boshqaruvda fuqarolar ishtiroki to‘g‘risida” alohida qonun loyihasini ishlab chiqish;
2. Har bir hokim qarori loyihasi ochiq e’lon qilinishi va jamoatchilik muhokamasidan o‘tishi majburiy bo‘lishi;
3. Jamoatchilik kengashlariga mustaqil maqom va maslahat-to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta’sir ko‘rsatish vakolati berish;
4. Raqamli ishtirok platformalarini qonuniy asosda joriy etish va ularning faoliyatini samarali tashkil qilish.

Xulosa

Mahalliy davlat hokimiyati organlarining huquqiy tabiati ularning ikkiyoqlama funksional rolini belgilaydi: markaziy siyosatni amalga oshirish va hududiy ehtiyojlarga xizmat qilish. Ushbu jarayonda fuqarolar ishtirokini ta’minlash – konstitutsiyaviy tamoyil bo‘lib, u amaliyotda samarali ishlashi uchun huquqiy va tashkiliy mexanizmlar tubdan takomillashtirilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023-yilgi tahriri.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Mahalliy davlat hokimiyati to‘g‘risida”gi Qonuni. 1993-yil 2-sentabr.

3. Qodirov B.B. Davlat boshqaruvini demokratlashtirishda fuqarolar ishtirokining huquqiy asoslari. – Toshkent: 2020.
4. Karimov N.M. Mahalliy davlat hokimiyati va o‘zini o‘zi boshqarish organlari tizimi. – Toshkent: “Adolat”, 2021.
5. “Meningfikrim.uz” – Fuqarolar tashabbuslarini ilgari surish portali.
<https://meningfikrim.uz>
6. Xalq so‘zi gazetasi, 2024-yil 15-aprel soni. “Hududiy rivojlanishda jamoatchilik ishtirokini kuchaytirish yo‘llari”.